

БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ КООПЕРАЦІЇ В ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ГРОМАДАХ

В. П. Якобчук, к. е. н., професор,

Є. І. Ходаківський, д. е. н., професор,

О. В. Іванюк, к. е. н. доцент

М. Ф. Плотнікова, к. е. н. доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Розкрито сутнісно-орієнтаційну основу кооперації як форми суспільної організації. Представлено принципові основи кооперації та її роль у розвитку аграрного сектора. Обґрунтовано багатофункціональний характер та перспективи розвитку кооперації в умовах децентралізації влади.

Постановка проблеми. Глибинне коріння людського буття сховане в кооперації. людина як найкращий витвір природи сутнісно не належить собі, вона в життєвих процесах взаємодії з іншими, близькими і подібними, пізнає себе і інших, вдосконалюється, стає кращою і живе триваліше (концепція діючої особистості Карла Войтили Іоана Павла II, вченого, релігійного діяча, Святого). Таку тривалу взаємодію звать кооперацією. Отже, кооперація земного і неземного походження – це основний атрибут цивілізованого світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку кооперації в Україні присвятили свої праці такі відомі вчені як Ф. Горбонос, В. Зіновчук, Ф. Ленченко, П. Макаренко, М. Малік, Л. Мельник, В. Месель-Веселяк, Л. Молдаван, О. Несстуня, А. Пантелеймоненко, П. Саблук, І Томич, І. Фареній, І. Червен, В. Юрчишин та інші, які розкривають теоретичні та практичні основи кооперації. визначають механізми її становлення й розвитку.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є виділення та наукове обґрунтування на основі цілісного (холістичного) підходу розкриття багатофункціональної природи кооперації та перспектив її розвитку в умовах децентралізації з урахуванням методології гештальтології, синтелектики, Провидіння.

Методика дослідження базується на основі синтелектики, системного аналізу та синергетики як основ теоретико-методологічних підходів до наукових досліджень, завдяки яким розглянуто макроскопічні аспекти теорії творчості, міжособистісні зв'язки та механізми становлення теорії пізнання та формування сукупного потенціалу людства.

Вклад основного матеріалу. В децентралізації управління концентровано виражена ціль реформування місцевої влади на основі самоорганізації та самоуправління, що співзвучно з основними принципами кооперації. В українському законодавстві сформовані юридичні основи розвитку кооперативного руху в колективах громад. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» основному виділяє обслуговуючі кооперативи. За формою та змістом це переробні, заготовлено-збутові, постачальницькі, сервісні та багатофункціональні структури. Перелік послуг, які можуть надавати обслуговуючі кооперативи, має багатофункціональну природу, він включає таке: ремонт сільськогосподарської техніки та її технічне обслуговування; транспортне обслуговування; газифікація, телефонізація, електронізація і комп'ютеризація сільського господарства; зберігання і реалізація сільськогосподарської продукції; переробка сільськогосподарської продукції і лісової сировини; матеріально-технічне постачання; виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції (виращування деяких сільськогосподарських культур, молодняка птиці, свиней, племінної худоби тощо); виконання окремих видів сільськогосподарських робіт (оранка, збирання врожаю, боротьба зі шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур, штучне осіменіння худоби, ветеринарне обслуговування); виконання будівельних робіт і замовлень на проектну документацію; виробництво окремих видів добрив, техніки й устаткування для потреб селян; консультаційне обслуговування (бухгалтерське, фінансове, аудиторське, агрономічне, зоотехнічне, економічне та ін.).

Однією з найважливіших передумов формування і успішної діяльності обслуговування кооперативів є концентрація сільськогосподарських товаровиробників, ініціативність та зацікавленість засновників, підтримка кооперації з боку державних та громадських структур та їх об'єднань. Провідною у створенні кооперативу та організації його діяльності є роль лідера-організатора.

Показовим є приклад громади, що запровадила молочну кооперацію у Львівській області. Ініціатива та організаторська робота була здійснена головою громади Марією Дискант. Партнером проекту виступило Канадське агентство з міжнародного розвитку (CIDA). Було засновано сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Покрова» з метою розвитку заготівлі, охолодження та реалізації молока. Рішенням громади кооператив очолила колишня доярка місцевого агропідприємства Любов Клубок. Перед вступом до кооперативу всі його члени в обов'язковому порядку пройшли навчання

та тренінги по догляд 50 членів із трьох сіл. Члени кооперативу доглядають за пасовищами. Самотужки організовано заготовляють сіно, організовують ветеринарний нагляд. Високий рівень якості виробленої продукції забезпечує постійний попит на неї. Кооператив надає послуги з очищення, охолодження, збирання та лабораторного аналізу молока. Крім того займається іншою господарською діяльністю: транспортними послугами, косінням, тюкуванням сіна та іншим. Цей кооператив став показовим і на базі нього проводиться важливі урядові та міжнародні заходи. Але, як ми бачимо, для нього характерна вузька функціональність.

Децентралізація громад потребує значного розширення та поглиблення процесів кооперації, розвиток партисипації та інклюзії. Для реалізації цього зв'язку пропонуємо досвід роботи Баранівської ОТГ Житомирської області, яка розпочала проект «молодіжний кластер органічного бізнесу Баранівської міської об'єднаної територіальної громади». В межах грантового проекту спільно з Європейським Союзом Баранівська ОТГ залучила більше ніж 760 тис. євро на створення органічного простору в громаді, сприяння розвитку органічного виробництва та залучення молоді до розвитку території. Реалізація проекту передбачає будівництво сироварні, організацію діяльності молочної ферми, шкільних майстерень та теплиць, забезпечення діяльності торгівельно-тренінгового центру, проведення навчання для вчителів та жителів громади. У 2017 р. міська рада отримала перший транш у розмірі 600 тис. грн., які спрямувала євро, які були спрямовані на виготовлення проектно-кошторисної документації. Організація кооперативу «Мілка», на базі якого планується діяльність міні-сироварні дозволить мешканцям приватних господарств, які мають корову, одержати нові виробничі потужності, збільшуючи обсяги виробництва органічної продукції та проводити навчання. Діяльність торгово-тренінгового центру та бізнес-інкубатору сприятиме розвитку малого та середнього бізнес, продаж сільськогосподарської продукції, вирощеної у громаді. Співзасновником та співреалізатором проектів виступило ТОВ «Галекс-Агро», яке інвестує 190 тис. євро на створення органічної ферми, надаватиме власні приміщення і устаткування для проведення уроків старшокласникам й студентам. Залучення молоді як ключова позиція громади уможливить диверсифікацію діяльності громади, в тому числі у напрямі розвитку деревообробки, шиття одягу, вирощування рослин у теплицях, посилення навичок організація власного бізнесу у мешканців громади за активної співпраці з Житомирським агроекологічним університетом. Проект розрахований на три роки. Розміщені на території громади об'єкти історико-

культурної спадщини, природні рекреаційні ресурси є основою для розвитку туризму. Отже, бачимо ознаки багатофункціональності. Модульний характер процесів дозволяє їх поширювати на інші території.

Висновки. Дослідження загального стану розвитку кооперативного руху в Україні, врахування методики швидкодіючих ефектів на основі процесів екстерналії системи децентралізації інтегрованих громад розкриває перспективи функціонування кооперативів за наявності лідера, який може його очолити. Базові акценти формування якостей лідера в кооперативному русі зумовлені персоніфікацією кожного жителя громади, забезпеченням фінансовими ресурсами, екологічними конкурсами на кращу садибу, банківською сертифікацією руху паїв, задоволенням культурно-побутових потреб мешканців території.

Список використаних джерел

1. Іванюк О.В., Плотнікова М.Ф., Ходаківський Є.І. Публічне управління в умовах інтелектуальної економіки [Електронний ресурс] / О.В. Іванюк, М.Ф. Плотнікова, Є.І. Ходаківський // Економіка та суспільство. – 2018. – № 14. Режим доступу до журналу: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal-14> Index Copernicus (ICV 2015: 35.93)
2. Ходаківський Є.І., Якобчук В.П., Литвинчук І.Л., Іванюк О.В., Присяжнюк О.Ф. Акмеологічні засади публічного управління // Вісник ЖНАЕУ. – 2017. – № 1(59), Т. 2. С. 45–58. ISSN 2518-7279
3. Ходаківський Є. І., Якобчук В. П., Іванюк О. В., Присяжнюк О. Ф., Плотнікова М. Ф. Домінування парадигм холистичності в сучасній науці // Наукові горизонти. – 2018. – №11(72). – С. 3–12.
4. Ходаківський Є.І., Іванюк О.В., Плотнікова М.Ф. Парадигма гештальтів управлінських систем // Науковий економічний журнал «ІНТЕЛЕКТ XXI». 2018. № 1. С. 206–210. ISSN 2415-8801 Index Copernicus (ICV 2016: 40.45)
5. Ramanauskas J., Stasys R., Plotnikova M. Innovative approaches to rural development // Sustainable Development of Rural Areas: monograph / ed. prof. T. Zinchuk, prof. J. Ramanauskas. – Klaipėda: Klaipėda University; Kyiv: «Centre of Educational Literature», 2019. 80–99.
6. Sandal J.-U., Yakobchuk V., Lytvynchuk I., Plotnikova M. Institutions for Forming Social Capital In Territorial Communities Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development ISSN 2345-0355. 2019. Vol. 41. No. 1: 67–76.